

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 94 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. Dz. U. 2022, 840) dalej: u.o.z., oraz art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego (j.t. Dz. U. 2023, 775), dalej: k.p.a.,

zawiadamia się

strony postępowania, że Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wyniku rozpatrzenia odwołania, decyzją z 29.02.2024 r., znak: DOZ-OAiK.650.281.2023.ML.2, uchylił w całości decyzję Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 15.02.2023 r., znak: K-RD.5140.99.2021.MB, wpisując do rejestru zabytków nieruchomości województwa śląskiego pod numerem A/933/2023, zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12-13 w miejscowości Siemianowice Śląskie, położony na działkach ew. nr 3431/282 i 3622/282 obręb 0053, w m. pow. Siemianowice Śląskie, wraz z terenem fragmentu działki ew. nr 3431/282 obręb 0053 - jednocześnie przekazując sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi pierwszej instancji.

Treść ww. decyzji dostępna jest dla stron postępowania, po uprzednim umówieniu spotkania, w siedzibie Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy ul. Ksawerów 13 w Warszawie (tel. 22 21-21-126), siedzibie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przy ul. Francuskiej 12 w Katowicach (tel. 32 253-77-88) oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie, ul. Jana Pawła II 10 w Siemianowicach Śląskich (tel. 32 760-52-00) - **w godzinach przyjęć interesantów.**

Publiczne obwieszczenie w sprawie nastąpiło w dniu 1.03.2024 r. na stronie BIP Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zgodnie z art. 49 k.p.a., doręczenie uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

DOZ-OAiK.650.281.2023.ML.2
Warszawa, 29 lutego 2024 r.

Decyzja

Po rozpatrzeniu odwołania z 10.03.2023 r. wniesionego przez Wspólnotę Mieszkaniową przy ul. Trafalczyka nr 3, 3a, 3b, 3c, 4, 5, 6, 6a, 7a, 7b, 8, 8a, 9, 9a, 10, 11 w Siemianowicach Śląskich, reprezentowaną przez adwokat Izabelę Targosz, od decyzji Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 15.02.2023 r., znak: K-RD.5140.99.2021.MB, wpisującej do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego pod numerem A/933/2023, zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12-13 w miejscowości Siemianowice Śląskie, położony na działkach ew. nr 3431/282 i 3622/282 obręb 0053, w m. pow. Siemianowice Śląskie, wraz z terenem fragmentu działki ew. nr 3431/282 obręb 0053 - na podstawie art. 7 pkt 1, art. 9 ust. 1, art. 89 pkt 1, art. 93 ust. 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. Dz. U. 2022, 840), dalej: u.o.z., oraz art. 17 pkt 2, art. 127 § 2, art. 138 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego (j.t. Dz. U. 2023, 775), dalej: k.p.a.,

orzekam:

- **uchylić zaskarżoną decyzję w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji.**

Uzasadnienie

Jak wynika z akt sprawy, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w drodze obwieszczenia z 20.09.2021 r. zawiadomił strony o wszczęciu z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomych zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12, 13 w miejscowości Siemianowice Śląskie, położonego na działkach ew. nr 3431/282 i 3622/282 obręb 0053, m. pow. Siemianowice Śląskie. Następnie po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków decyzją z 27.01.2022 r., wpisał do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego pod numerem A/933/2022, ww. zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w miejscowości Siemianowice Śląskie. W sentencji orzeczenia organ wskazał, że zakres wpisu obejmuje budynki przy Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12-13, zgodnie z oznaczeniem na załączonej mapie, stanowiącej integralną część tej decyzji. W wyniku odwołania wniesionego przez Wspólnotę Mieszkaniową przy ul. Trafalczyka nr 3, 3a, 3b, 3c, 4, 5, 6, 6a, 7a, 7b, 8, 8a, 9, 9a, 10, 11 w Siemianowicach Śląskich, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego decyzją z 10.11.2022 r. uchylił w całości decyzję Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 27.01.2022 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji. Przyczyną uchylenia rozstrzygnięcia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków było stwierdzenie, iż organ ten nie określił prawidłowo przedmiotu i zakresu ochrony konserwatorskiej, ponieważ z treści decyzji nie wynika, czy zabytkiem podlegającym ochronie prawnej jest zespół budowlany, czy też nieruchomości budynkowe wpisane do rejestru zabytków w granicach fundamentowania jedną decyzją administracyjną. Ponadto, w uzasadnieniu

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

zaskarżonej decyzji organ sformułował ogólnikowe oceny odnoszące się do wartości budynków, bez wskazania co konkretnie jest nośnikiem przypisywanych im wartości historycznych, artystycznych i naukowych.

W wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków decyzją z 15.02.2023 r. wpisał do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego pod numerem A/933/2023, zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12-13, w miejscowości Siemianowice Śląskie, położony na działkach ew. nr 3431/282 i 3622/282 obręb 0053, w m. pow. Siemianowice Śląskie, wraz z terenem fragmentu działki ew. nr 3431/282 obręb 0053, w granicach oznaczonych na załączniku graficznym, stanowiącym integralną część ww. decyzji. Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał, że omawiane osiedle robotnicze zostało wzniesione w latach 1918-1920 na terenie dawnej kolonii Grabie, dla pracowników huty „Laura” (następnie huty „Jedność”). Całość założenia zajmuje powierzchnię ok. 1,5 ha. Pierwotny plan osiedla z główną aleją wiodącą pomiędzy dwoma rzędami budynków obecnie jest zaburzony (aleja w części zmieniona w dziki skwer zarośnięty drzewami), mimo to nadal jest czytelny. Zabudowę osiedla tworzą murowane budynki mieszkalne, wzniesione na planie prostokąta, dwutraktowe o bryłach jedno lub dwukondygnacyjnych z podpiwniczeniem. Elewacje wszystkich tych obiektów są ceglane, nietynkowane, wejścia do klatek schodowych częściowo nakryto współczesnymi daszkami. Na elewacjach skierowanych do dawnej głównej alei znajdują się masywne drewniane okiennice malowane na zielono. W jednym z budynków (nr 3) przyziemie czterech środkowych osi zajmuje dawna, obecnie zamurowana brama, złożona z masywnego belkowania, w części środkowej wygiętego w łuk i wspartego na czterech kolumnach. Dachy obiektów są dwu- lub czterospadowe, w niektórych dachach dodatkowo istnieją wtórne okna połaciowe, doświetlające mieszkania przerobione ze strychów. W kilku budynkach od strony dawnej głównej alei w partii dachu znajdują się dwie mansardy. Obiekty te na elewacjach (na osiach z wejściami do klatek schodowych) posiadają też ceglane imitacje wykuszy, tworzące nad drzwiami wejściowymi rodzaj ozdobnych, schodkowatych nadproży. Elewacje boczne (oprócz budynku nr 3) są bez okien. Z pierwotnego wyposażenia budynków zachowane są balustrady, schody, posadzki w klatkach schodowych, drzwi do piwnic i na strychy, w niektórych klatkach schodowych zachowane są ceramiczne posadzki na pierwszej kondygnacji. Przedmiotowy zespół osiedla robotniczego uzupełnia budynek przy ul. Trafalczyka 12-13, wzniesiony w 1920 r. jako dom dla urzędników. Obiekt ten o dwóch adresach (12 i 13), zlokalizowany jest przy skrzyżowaniu ulic Katowickiej i M. Kasprzaka. Został wybudowany na planie litery „L”, jako trzytraktowy, trójkondygnacyjny. Posiada ceglane elewacje. Elewacja frontowa jest dziewięcioosiowa z bramą przejazdową na piątej osi. Na drugiej i trzeciej kondygnacji na trzeciej i ósmej osi wydatne trójboczne wykusze nakryte spadzistymi daszkami. Proste, płaskie lizeny z cegieł biegną przez całą wysokość fasady i dzielą ją optycznie na kilka części, przy czym dwie środkowe flankują bramę wjazdową o prostokątnym kształcie. Pod oknami drugiej i trzeciej kondygnacji znajdują się ozdobne ceglane, prostokątne płyciny. Dach od strony ulic jest kryty dachówką, o ostrym spadzie, lekko załamany w połowie wysokości; środkowa połać lekko wysunięta do przodu, zaakcentowana ukośnie spływającymi do krawędzi kalenicami, u góry zakończona prosto. Część niewidoczna od ulicy nakryta jest papą. Naroże budynku jest ścięte, zaakcentowane również ściętą, ukośną połacią dachu. Okna są prostokątne, o zróżnicowanej szerokości.

Elewacje od strony podwórza z nieotynkowanej cegły, bez jakichkolwiek ozdób, balkony współczesne. W budynku na każdej kondygnacji są dwa duże mieszkania. Z wyposażenia w klatce schodowej zachowane są ceramiczne posadzki, częściowo - oryginalna stolarka drzwiowa, drewniane balustrady z poręczami. Obiekt posiada obszerną bramę przejazdową z ceramiczną okładziną oraz posadzką z drobnej, ceramicznej kostki. Po opisaniu obiektów z uwzględnieniem ich stanu zachowania Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał, że obecnie część zabytkowych budynków położonych na terenie osiedla wymaga przeprowadzenia robót remontowych i prac konserwatorskich, zmierzających do przywrócenia im właściwego stanu technicznego i estetyki. Niektóre, naruszone wtórnymi przekształceniami, wymagają również uporządkowania architektonicznego. Pomimo widocznych śladów zużycia, czy miejscowo niekorzystnych ingerencji budowlanych, większość obiektów utrzymała pierwotny charakter i prezentuje czytelne wartości typologiczne i dawne walory, w tym oryginalnie ukształtowane bryły, kompozycje elewacji i w większości materiał budowlany. Organ wyjaśnił, że w okresie PRL teren osiedla został wtórnie dopełniony zabudową, niemniej nawarstwienia te nie wpływają znacząco na walory zabytkowe przedmiotowego zespołu jako całości. Następnie Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków stwierdził, że osiedle robotnicze przy ul. Trafalczyka stanowi zbiór obiektów o określonych cechach rozmieszczonych w przemyślany i uporządkowany sposób na wyodrębnionym obszarze, więc niewątpliwie jest przestrzenią komponowaną. Ogólne zagospodarowanie zespołu budowlanego ma wpływ na zachowanie relacji przestrzennych, skali zabudowy oraz spójności estetycznej i stylistycznej całości. Wobec powyższego do rejestru zabytków został wpisany fragment działki ew. nr 3431/282, obejmujący teren dawnej alei pomiędzy budynkami mieszkalnymi, a także przedpole po stronie wsch. budynków przy ul. Trafalczyka nr 3, 4 i 5. Analizując zebrany materiał dowodowy i stan zachowania zespołu zabudowy osiedla organ konserwatorski ustalił, że znaczna większość współtworzących go historycznych budynków przetrwała do dziś, choć znajdują się w zróżnicowanym stanie technicznym, jednak posiadają swoje dawne formy, w tym bryły i elewacje w stanie nieprzekształconym. Na terenie osiedla utrzymane zostały układ kompozycyjny oraz pierwotne relacje przestrzenne pomiędzy poszczególnymi elementami zespołu. Stwierdzone przekształcenia wewnątrz budynków z uwagi na fakt, iż przedmiotem postępowania jest zespół budowlany, nie mają więc wpływu na ocenę wartości całego założenia. Również przekształcenia poszczególnych obiektów ocenione zostały w kontekście całości, a nie indywidualnych wartości architektonicznych. Wobec powyższego Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków uznał, że zespół zabudowy osiedla robotniczego przy Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich spełnia definicję legalną zabytku, ponieważ w aktualnym stanie zachowania posiada wartość artystyczną, historyczną oraz naukową. Zespół ten jest świadkiem historycznej zabudowy robotniczej, stopniowo wyburzanej lub przekształcanej, podlegającej wymianie na nową. Stanowi świadectwo historii Siemianowic Śląskich i jest cennym elementem krajobrazu kulturowego tej miejscowości. Przedmiotowy zespół zabudowy osiedla, zachował znaczącą część oryginalnej substancji zabytkowej, wymagającej działań o charakterze konserwatorskim i restauratorskim. Cechy zabytkowe ww. zespołu dokumentują jego historię, pozwalają na datowanie jego powstania oraz późniejszych przekształceń, a także dokonanie atrybucji względem określonego stylu i kontekstu kulturowego, przesądzając jednocześnie o jego znaczeniu dla rozpoznania dziejów miasta. Jednocześnie Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków odnosząc się

szeroko do dokonanych przekształceń oraz planów inwestycyjnych dotyczących obiektów tworzących dawne osiedle robotnicze przy Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich wyjaśnił, że dotychczasowa ochrona konserwatorska wynikająca z ustaleń w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Miasta Siemianowice Śląskie (strefa B pośredniej ochrony konserwatorskiej) oraz ujęcie w gminnej ewidencji zabytków, okazała się niewystarczająca.

Od powyższej decyzji odwołała się Wspólnota Mieszkaniowa przy ul. Trafalczyka nr 3, 3a, 3b, 3c, 4, 5, 6, 6a, 7a, 7b, 8, 8a, 9, 9a, 10, 11 w Siemianowicach Śląskich, reprezentowana przez adwokat Izabelę Targosz. Odwołanie zostało wniesione w ustawowym terminie. W odwołaniu zarzucono Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, że wydając zaskarżoną decyzję z 15.02.2023 r. naruszył szereg przepisów prawa materialnego oraz procesowego. Strona skarżąca podkreśliła przede wszystkim sprzeczność ustaleń faktycznych organów pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, wobec stwierdzenia licznych przekształceń w samym układzie osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich, a także w poszczególnych obiektach tworzących jego zabudowę. W jej ocenie brak jest podstaw do przyjęcia, iż zespół ww. osiedla został zachowany w stanie pozwalającym na wskazanie jego walorów zabytkowych, historycznych lub naukowych, zwłaszcza wobec braku ich skonkretyzowania przez organ w treści uzasadnienia zaskarżonej decyzji. Uzasadnienie tej decyzji zawiera jedynie ogólne i arbitralne stwierdzenia, nieodnoszące się do rzeczywistych i konkretnych okoliczności faktycznych sprawy. Brak jest wskazania co konkretnie jest nośnikiem wartości zabytkowych budynków stanowiących zabudowę omawianego zespołu osiedla robotniczego. Strona skarżąca zauważyła, że na podstawie zaskarżonej decyzji ochroną prawną objęto część nieruchomości drogowej (zgodnie z załączoną do decyzji mapą), która jednak nie została uwzględniona w sentencji rozstrzygnięcia. Kolejne zarzuty skarżącej dotyczyły nierównego traktowania podmiotów będących stronami postępowania, w tym niedostatecznego zapewnienia im udziału w tym postępowaniu. Ponadto, strona wskazała, że z oględzin przeprowadzonych w dniu 11.10.2021 r. organ sporządził jedynie notatkę służbową zamiast protokołu, wymaganego przepisami k.p.a. Wobec powyższego strona skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonej decyzji i orzeczenie o odmowie wpisania do rejestru zabytków zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich, ewentualnie o uchylenie ww. decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia organowi pierwszej instancji. Strona w odwołaniu zawarła także wnioski o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia czy i w jaki sposób remonty i przebudowy przeprowadzone w poszczególnych budynkach wpłynęły na wartości zabytkowe przedmiotowego zespołu budowlanego.

W wyniku analizy akt sprawy, organ drugiej instancji ustalił, co następuje.

Zgodnie z art. 3 pkt 1 u.o.z., zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespół, będący dziełem człowieka lub związany z jego działalnością i stanowiący świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Materialnoprawną podstawę zaskarżonej decyzji stanowi art. 9 ust. 1 u.o.z., na podstawie którego do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora

zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Stosownie do art. 7 k.p.a., w toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli. Art. 77 § 1 k.p.a. stanowi, że organ jest obowiązany w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy. Z art. 107 § 3 k.p.a. wynika natomiast, iż uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, zaś uzasadnienie prawne - wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa. Decyzja administracyjna, kończąca postępowanie w sprawie wpisania zabytku do rejestru poza odzwierciedleniem stanu faktycznego i prawnego sprawy, winna precyzyjnie określać przedmiot i zakres ochrony konserwatorskiej, a także jednoznacznie wskazać i wyjaśnić przesłanki objęcia zabytku ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków. W niniejszej sprawie zaskarżona decyzja Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 15.02.2023 r. narusza ww. przepisy prawa.

Na podstawie analizy materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy oraz treści zaskarżonej decyzji z 15.02.2023 r., Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego stwierdził, że Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisując do rejestru zabytków historyczny zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka 3-3a-3b-3c, 4, 5-5a, 6-6a, 7a-7b, 9-9a, 10-10a, 11-11a, 12-13 w miejscowości Siemianowice Śląskie, położony na działkach ew. nr 3431/282 i 3622/282 obręb 0053, w m. pow. Siemianowice Śląskie, nieprecyzyjnie określił przedmiot i zakres ochrony konserwatorskiej w omawianej sprawie.

Historyczny zespół budowlany, który został zdefiniowany w art. 3 pkt 13 u.o.z., jako powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. W świetle tej definicji należy stwierdzić, iż równie ważnym elementem zabytkowego zespołu budowlanego są utrwalone historycznie relacje przestrzenne, rozumiane jako wzajemne powiązanie i czytelne wyodrębnienie budynków w przestrzeni. Dla tak definiowanego zespołu budowlanego istnieje więc konieczność wyznaczenia granic obszaru ww. relacji przestrzennych, w ramach których skonkretyzowana zostanie integralność obu tych komponentów.

Zgromadzone w aktach sprawy dowody, w tym archiwalna kartografia oraz opracowania Małgorzaty Derus, wskazują na pierwotną formę układu przestrzennego osiedla wzniesionego dla robotników fabryki „Laura” w latach 1918-1920. Z powyższych dowodów wynika, iż układ ten zachował się częściowo. Budynki mieszkalne o obecnych adresach: Trafalczyka 3-3a-3b-3c; Trafalczyka 4; Trafalczyka 5-5a; Trafalczyka 6-6a; Trafalczyka 7a-7b; Trafalczyka 9-9a; Trafalczyka 10-10a; Trafalczyka 11-11a, tworzące zabudowę ww. osiedla, choć dokonano w nich wtórnych przekształceń, zachowały skalę oraz formy architektoniczne charakterystyczne dla budownictwa mieszkaniowego przeznaczonego dla klasy robotniczej. Cechuje je prostota i utylitaryzm, ze skromnym detalem architektonicznym. Natomiast budynek przy ul. Trafalczyka 12-13 znajduje się

w pewnym oddaleniu od ww. zespołu budynków, przy zbiegu ulic M. Kasprzaka i Katowickiej. Został wzniesiony w 1920 r. z przeznaczeniem na mieszkania urzędników związanych z funkcjonowaniem fabryki. Obiekt ten stanowi przykład kamienicy miejskiej o wyższym standardzie oraz bogatszym wystroju architektonicznym i dekoracyjnym niż budynki dla robotników. Posiada znacznie większą skalę oraz bardziej złożoną bryłę i wewnętrzny układ przestrzenny. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków uznał wszystkie wyżej wskazane budynki za spójny zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich, wymagający ochrony prawnej ze względu na zachowane wartości zabytkowe, klasyfikując go zgodnie z art. 3 pkt 13 u.o.z.

Jednocześnie w zaskarżonej decyzji z 15.02.2023 r. organ pierwszej instancji wyznaczył granice zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich na części działki ew. nr 3431/282 obręb 0053. W rezultacie wyłączył z granic ww. osiedla budynek przy ul. Trafalczyka 12-13, położony na części działki ew. nr 3622/282. Z treści uzasadnienia tej decyzji wynika, że w ocenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jest to jednak obiekt „uzupełniający” układ przestrzenny ww. osiedla robotniczego. Teza ta nie jest jednak poparta żadnym obiektywnym dowodem, znajdującym się w aktach sprawy. Twierdzenie to zostało po raz pierwszy zawarte w treści kart ewidencyjnych opracowanych w grudniu 2021 r. przez Macieja Dronia (cztery miesiące po wszczęciu postępowania w przedmiotowej sprawie), a następnie powtórzone w publikacji autorstwa Michała Bulsy, pracownika WUOZ w Katowicach prowadzącego postępowanie w niniejszej sprawie („Patronackie Osiedla Robotnicze. Tom 1. Górny Śląsk”, Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź, 2022). Należy w tym miejscu zauważyć, iż ww. teza nie znajduje uzasadnienia w materiale archiwalnym, dotychczas pozyskanym przez organ. Nie wynika też z opracowania Małgorzaty Derus z 2012 r., na które powołano się w kartach ewidencyjnych budynków przy ul. Trafalczyka. Z uwagi na lokalizację budynku przy ul. Trafalczyka 12-13 oraz jego wyraźną odmienność architektoniczną, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powziął wątpliwości co do ustaleń organu pierwszej instancji według, których obiekt ten miałby być uznany za integralny element zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich. W tym zakresie konieczne jest przeprowadzenie rzetelnego postępowania dowodowego mającego na celu ustalenie spójności historycznej, formalnej oraz relacji przestrzennych budynku przy ul. Trafalczyka 12-13 z pozostałą zabudową osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich.

W ocenie Ministra wyznaczone w decyzji z 15.02.2023 r. granice zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka nie uwzględniają również ustaleń w zakresie istniejącej kompozycji przestrzennej ww. zespołu i w sposób wybiórczy odzwierciedlają wzajemne relacje jego zachowanej zabudowy. Dotyczy to głównie jego zachodnio-północnego obszaru, gdzie granice zespołu przebiegają z trzech stron po obrysie murów zewnętrznych budynku przy ul. Trafalczyka 11-11a, co pozbawia ten obiekt kontekstu przestrzennego w kompozycji osiedla. Ten sposób wyznaczenia granic zespołu nie uwzględnia także zachowanego przebiegu dawnej alei głównej osiedla robotniczego.

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisując do rejestru zabytków zespół zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich stwierdził, że posiada on zgodnie z definicją zabytku nieruchomego z art. 3 pkt 1 i 2 u.o.z., wartości historyczne,

naukowe i artystyczne. Jednakże z treści zaskarżonej decyzji nie można wywnioskować, jakie cechy zespołu zabudowy są nośnikiem ww. wartości. Ponadto, w toku wartościowania organ nie podjął żadnych rozważań, co może wyróżniać ten zespół spośród innych osiedli robotniczych, dość licznie zachowanych na terenie Górnego Śląska. W tym kontekście należy zauważyć, że przywołanie historii obiektu nie zastępuje konieczności wyjaśnienia, co stanowi nośnik jego wartości zabytkowych. Podobnie opis obiektu nie zastępuje konieczności analizy jego wartości artystycznych, ze wskazaniem reprezentujących go elementów. Ocena wartości zabytkowych powinna odnosić się do całości obiektu ze wskazaniem stopnia zachowania autentyzmu poszczególnych jego elementów, w tym integralności, spójności stylowej, czy waloru dokumentacyjnego, co przekłada się na możliwość prawidłowego rozpoznania wartości historycznych, naukowych i artystycznych zabytku. W tym kontekście Minister stwierdził, że ustalenia stanu faktycznego sprawy oparte są głównie na materiale zgromadzonym w 2021 r., zatem organ pierwszej instancji obowiązany jest też do uaktualnienia danych na temat stanu zachowania poszczególnych elementów przedmiotowego zespołu zabudowy, poprzez przeprowadzenie jego oględzin. Winien też rozważyć przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w zakresie wskazanym przez stronę skarżącą w odwołaniu z 10.03.2023 r.

Z powyższych przyczyn trzeba stwierdzić, że zaskarżona decyzja Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 15.02.2023 r. w obecnej formie nie wypełnia wymogu „jednoznacznej i niebudzącej wątpliwości oceny wartości zabytkowych” przedmiotowego obiektu (wyrok WSA w Warszawie z 22.09.2006 r., sygn. akt I SA/Wa 324/06). A zatem w toku ponownego rozpatrywania sprawy organ ten obowiązany jest do zgromadzenia materiału dowodowego odzwierciedlającego wszystkie istotne aspekty niniejszej sprawy, a w wydanej decyzji wskazania samoistnych wartości zabytkowych przedmiotowego zespołu. Decyzja administracyjna wydana w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków winna być spójna we wszystkich swoich elementach, a tym samym jednorodnie klasyfikować i opisywać zabytek oraz nie pozostawiać wątpliwości co do interpretacji zakresu jego ochrony konserwatorskiej. Istotą treści takiej decyzji jest określenie jaki zabytek został wpisany do rejestru; w jakich granicach ma być realizowana jego ochrona; jakie wartości zabytkowe posiada taki obiekt; jakie okoliczności faktyczne przemawiają za objęciem go ochroną prawną.

Należy w tym miejscu zauważyć, że treść uzasadnienia zaskarżonej decyzji z 15.02.2023 r., sprawia trudności w odczytaniu stwierdzonych przez organ okoliczności stanu faktycznego sprawy, w tym rozpoznania zabytku oraz wskazania przesłanek wpisania do rejestru zabytków zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich. W decyzji tej w sposób nieuzasadniony i zbędny organ opisał szczegółowo postępowanie administracyjne oraz zacytował obszerne fragmenty dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy, a nie odnoszących się wprost do jej istoty. Zbędna jest także polemika z dysponentem wpisywanych do rejestru zabytków budynków w zakresie dokonanych, czy planowanych działań przy tych obiektach. Jak wskazał Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w decyzji kasacyjnej z 10.11.2022 r., kwestie te były lub będą przedmiotem odrębnych postępowań administracyjnych.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów odwołania z 10.03.2023 r. organ odwoławczy nie stwierdził naruszenia art. 10 § 1 k.p.a., w uwagi na doręczenie stronom pism procesowych

oraz decyzji administracyjnej w drodze obwieszczenia. Jak wynika z treści art. 94 u.o.z., w postępowaniach administracyjnych dotyczących historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów budowlanych oraz terenów, na których znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, strony tych postępowań mogą być zawiadamiane o decyzjach i innych czynnościach ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków przez obwieszczenie lub w inny zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości sposób publicznego ogłaszania. Przepis ten upoważniał więc Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do jego zastosowania w przedmiotowej sprawie. Dodać przy tym należy, że doręczenie stronom pism i decyzji w drodze obwieszczenia nie wyklucza jednak możliwości doręczenia ich drogą pocztową lub elektroniczną (ePUAP) wybranym podmiotom i reprezentantom stron postępowania.

Reasumując, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego stwierdził, że w przedmiotowej sprawie zachodzi konieczność przeprowadzenia w całości postępowania wyjaśniającego i dowodowego zmierzającego do właściwego ustalenia przedmiotu oraz granic ochrony konserwatorskiej, a także rozpoznania substancji i ustalenia wartości zespołu zabudowy osiedla robotniczego przy ul. Trafalczyka w Siemianowicach Śląskich. W tej sytuacji, jako organ odwoławczy zmuszony jest uchylając zaskarżoną decyzję, skierować niniejszą sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji, zgodnie z art. 138 § 2 k.p.a., ponieważ określenia wymagają podstawowe elementy postępowania. Na tym jego etapie Minister nie ma więc możliwości merytorycznego orzeczenia w niniejszej sprawie, bez naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania administracyjnego wyrażonej w art. 15 k.p.a.

Pouczenie:

Strona, która uważałaby, że decyzja ta narusza prawo – zgodnie z przepisem art. 64a-c ustawy z 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (j. t. Dz. U. 2023, 1634) – może wnieść od tej decyzji sprzeciw do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ul. Krakowskie Przedmieście 15, 00-071 Warszawa).

Wpis sądowy od sprzeciwu wynosi 100 zł. Stronie, na jej wniosek złożony przed wszczęciem postępowania lub w toku postępowania, może być przyznane prawo pomocy. Prawo pomocy obejmuje zwolnienie od kosztów sądowych w całości lub w części oraz ustanowienie adwokata albo radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego. Wniosek o przyznanie prawa pomocy wolny jest od opłat sądowych.

Z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Sekretarz Stanu
Generalny Konserwator Zabytków

Bożena Żelazowska

[dokument podpisany elektronicznie]

Otrzymują:

1. Wspólnota Mieszkaniowa Nieruchomości przy ul. Trafalczyka 3, 4, 5, 5A, 6, 6A, 8, 8A, 9, 10, 10A, 11 w Siemianowicach Śląskich, reprezentowana przez adw. Izabelę Targosz, Kancelaria Adwokacka ul. Kochanowskiego 6/1, 40-035 Katowice
2. Prezydent Miasta Siemianowice Śląskie, reprezentujący Skarb Państwa (doręczenie ePUAP)
3. pozostali właściciele i użytkownicy rzeczy nieruchomości objętych niniejszym postępowaniem administracyjnym otrzymują decyzję w drodze obwieszczenia, na podstawie art. 94 u.o.z. oraz art.49 k.p.a., zamieszczonego na BIP MKiDN i Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie
4. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków (doręczenie ePUAP + zwrot akt odrębnym pismem)
5. a/a

Do wiadomości:

1. Miejski Konserwator Zabytków w Siemianowicach Śląskich (ePUAP)
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa (ePUAP)